

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS
KESKI-SUOMEN ELINIKÄISEN OHJAUKSEN KEHITTÄMISRYHMÄ

ELINIKÄISEN OHJAUKSEN
STRATEGISET
PAINOPISTEET
2014

Arjen askelista strategiaan

1. ARJEN ASKELISTA STRATEGIAAN

Elinikäisen ohjauksen tavoite on auttaa kansalaisia eri elämän vaiheissa tunnistamaan omat kykynsä, osaamisensa ja kiinnostuksensa kohteet. Tältä pohjalta ohjauksen tehtävänä on tukea kansalaista tekemään koulutukseen ja työuraan liittyviä päätöksiä. Ohjauksen tehtävänä on auttaa kansalaista hallitsemaan yksilöllisiä polkujaan opiskelussa, työssä ja muussa toiminnassa (EU:n ministerineuvoston päätöslauselma 27.5.2004).

Elinikäisen ohjauksen haaste koko maassa on lisätä moniammatillista ja monihallinnollista yhteistyötä. Ohjauksen näkökulma on tulevaisuuteen, jolloin ennakoiva työote ja ennakointitiedon hyödyntäminen kuuluvat työhön. Elinikäinen ohjaus kattaa nimensä mukaisesti eri vaiheita ihmisen elinkaareissa. Nykyisessä tilanteessa nuorten sijoittuminen koulutukseen ja työhön on hallitusohjelman kärkihanke. Maahanmuuttajien osalta on painotettu heidän sijoittumistaan yhteiskuntaan ja heidän mahdollisuuksiaan tuoda osaamisensa suomalaiseen työelämään. Elinkeinoelämän rakennemuutoksessa arvioidaan uudelleen nopeassa tempossa työelämän osaamistarpeita ja työpaikkojen sijaintia. Myös työurien pidentäminen työn alusta, lopusta ja keskeltä on ohjauksen työkenttää.

Keski-Suomen elinikäisen ohjauksen koordinoititehtävässä Keski-Suomen ELY-keskus ja Keski-Suomen maakunnallinen elinikäisen ohjauksen kehittämissyhmä ovat ottaneet haasteekseen nostaa kehittämisen kohteiksi alueella tapahtuvassa ohjaustyössä sellaisia ongelmia, jotka estävät EU:n linjauksiin pohjautuvien kansallisten strategisten painopisteiden toteutumista. Keski-Suomessa valittiin ongelmalähtöinen tarkastelutapa, koska ohjauksen toimintakenttä on hyvin moninainen ja ohjauksen kysymykset ovat monipolvisia. Ei haluttu kartoittaa ohjauksen toimijoita, erilaisia käytännön ohjaustoimia, ohjauksen kehittämishankkeita jne. vaan eri foorumeilla kysyttiin, mikä on haasteellisinta käytännön ohjaustyössä. Tässä toimintatavassa ikään kuin kokeilukulttuurin hengessä nostettiin kipeimmiksi koettuja ongelmia toimenpiteiden kohteiksi.

Eri toimijat tekevät pääosin hyvää ohjaus- ja kehittämistyötä. Ohjauksen eri foorumeilla esiin nostetut haasteet ovat sellaisia, joiden ratkaisemiseksi ei ole vielä tehty tarpeeksi. Tavoitteena on nyt löytää ratkaisuja juuri näihin ongelmiin yhdessä maakunnan Elinikäisen ohjauksen kehittämissyhmän, maakunnan Nuorisotakuuryhmän, Keski-Suomen ELY-keskuksen sekä kaikkien ohjauksen toimijoiden ja kehittäjien kanssa.

Ohjauksen käytännön vaikeimpia haasteita on tuotu esiin Keski-Suomen Elinikäisen ohjauksen kehittämissyhmän kokouksissa, Keski-Suomen nuorisotakuun yhteistyöryhmässä, Elopelto- learning cafe -tapaamisissa, Keski-Suomen maakunnallinen Nuorisotakuutyöryhmän kokouksissa, Onnistunut monialainen verkostoyhteistyö–kohtaamisessa, Nuorisotakuun retoriikkaa ja todellisuutta –seminaarissa, Elinikäinen ohjaus Suomessa 2013 –seminaarissa, Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen ja Nuorten palvelujen työkokouksissa, Nuorisotakuu –ohjausyhteistyöllä tuloksiin –koulutuksessa sekä Koulutus ja ohjaus Keski-Suomen tulevaisuuden tekijöinä –seminaarissa. Lisäksi on haastateltu noin 20 ohjauksen asiantuntijaa. Haastattelut teki OKM:n rahoituksella ELY-keskuksessa syksyllä 2013 työskennellyt projektisuunnittelija.

Kootut ja ryhmitellyt haasteet olivat työmateriaalina joulukuussa 2013 pidetylle asiantuntijatyöpajalle. Työpajaan osallistuvien tehtävänä oli arvioida, mitkä elinikäisen ohjauksen haasteet tulisi nostaa ensi vaiheessa toimenpiteiden kohteiksi. Työpajaryhmien tuotoksista on edelleen tiivistäen valittu Keski-Suomen elinikäisen ohjauksen painopisteet vuodelle 2014. Näiden painopisteiden puo-

lesta tehtävän työn ohella Keski-Suomen ELY-keskus jatkaa ohjauksen käytännön ongelmien koostamista ohjaukseen kehittämiseen liittyvien kehittämissyöryhmien työskentelystä, Elopelto-tapaamisista ja ohjaukseen liittyvien seminaarien aineistosta.

2. ELINIKÄISEN OHJAUKSEN STRATEGISET PAINOPISTEET KESKI-SUOMESSA VUONNA 2014

Käytännön ohjaustyön tueksi on Keski-Suomessa päätetty suunnata toimia seuraaviin painopisteisiin vuonna 2014:

- Opiskelu- ja työkuntoisuuden turvaaminen
- Opiskelijoiden työnhaku- ja työelämätaitojen vahvistaminen
- Moniammatillisen ja monialaisen ohjauksen vahvistaminen

2.1. Opiskelu- ja työkuntoisuuden turvaaminen

Elinikäisen ohjauksen toimijat oppilaitoksissa, työ- ja elinkeinohallinnossa ja muissa ohjausta antavissa organisaatioissa kohtaavat tilanteita, joissa opiskeluun ja työhön ohjaus ei suju, koska esim. yksilön terveydelliset tai sosiaaliset ongelmat vaatisivat ensin ratkaisua. Oikean palvelutarpeen tunnistaminen sekä oikean palvelun saatavuus on edellytys ohjauksen vaikuttavuudelle. Tämä strateginen painopiste liittyy kansalliseen Elinikäisen ohjauksen strategiaan¹ 1 ”Ohjauspalveluja on tasapuolisesti saatavissa ja ne vastaavat yksilön kehitystarpeita”. Painopiste liittyy EU:n neuvoston tavoitteeseen 2 ”Palvelujen saatavuus”²

Toimenpiteet

- Opettajien mielenterveysosaamisen lisääminen (tunnistaminen ja ohjauksen osuvuuden parantaminen)
- Opiskelijan huoltopalvelujen riittävyys (oppilas- ja opiskelijahuollon lainsäädäntö uudistus 8/2014)
  - AVI:n ja ELYn sekä muiden toimijoiden koulutustilaisuudet oppilashuollon toimeenpanosta
- Korkea-asteen opintopsykologipalvelujen roolin selkeytys suhteessa kunnallisiin mielenterveyspalveluihin
- Monialaisten matalan kynnyksen ja varhaisen puuttumisen mallin mukaisten palvelujen saatavuus ja yhteensovittaminen
  - Edistetään Ohjauslaturi, J-nappi, Koppari.fi, Matara, Ohjaamo-malli jne tyyppistä toimintatapaa toimijoiden kesken .
  - Palvelujen kysynnän ja tarjonnan arviointi asiakasmäärinä

- Peruskoulun roolin selkeyttäminen osaksi nuorisotakuun toteutumista
  - Vaikuttaminen peruskoulun opetussuunnitelman uudistamistyöhön
  - ELY:n ja AVI:n elinikäisen ohjauksen tavoitteiden esiintuominen opetushenkilöstön tilaisuuksissa: Veso päivät ja muut koulutustilaisuudet.
  - Opiskeluvaikkeudet tunnistettu
  - Arvosanat vastaavat osaamista
  - Opiskeluvalmiudet jatko-opintoihin
- Keski-Suomen välityömarkkinoiden strateginen yhteensovittaminen elinikäisen ohjauksen strategiaan

Arviointi Seurataan valtakunnallista arviointityökalujen kehittämistä ja käytetään sopivaksi valittuja menetelmiä

2.2. Opiskelijoiden työnhaku- ja työelämätaitojen vahvistaminen

Oppilaitos on myös työpaikka, jossa nuorten tulisi kasvaa ajanhallintataitoihin, vastuulliseen työntekoon sekä ihmisten kunnioittavaan kohtaamiseen. Oppilaitoksen tulisi toimia ikäkauden huomioon ottavana, sopivana mallina työyhteisöstä. Tässäkin korostuu koko kouluhenkilökunnan ohjausvastuu. Koulutuksen yhtenä tavoitteena on työnhakutaitojen opettaminen. Käytännön harjoittelu- ja työnhakutilanteissa on kuitenkin käynyt ilmi, etteivät opiskelijat aina ole hahmottaneet tai tiedostaneet oppilaitoksessa annettua ohjausta.

Kaikilla koulutusasteilla tarvitaan tukea opettajien työelämäntuntemuksen lisäämiseksi, opiskelijoiden työelämätaitojen, urasuunnittelun ja koulutuksen osuvuuden tueksi. Muuttuva työelämä vaatii ohjaushenkilöstöltä tiivistä osallistumista maakunnassa tehtävään ennakointityöhön. Keski-Suomessa tuetaan tulevaisuuksien hahmottamista mm. alueellisen tulevaisuusryhmän tiedotteilla ja kaksi kertaa vuodessa järjestettävällä tulevaisuusfoorumilla. Ennakoiva työote olisi tarpeen saada kaikille ohjaustyötä tekeville.

Tämä strateginen painopiste liittyy kansallisiin Elinikäisen ohjauksen strategioihin¹ 2. ”Yksilölliset uranhallintotaidot vahvistuvat” ja 3. ”Ohjaustyötä tekevillä on tehtävän edellyttämä osaaminen”, 4. ”Ohjauksen laatu järjestelmiä kehitetään”. Painopiste liittyy EU:n neuvoston tavoitteisiin² 1. ”Urasuunnittelun valmiuksien kehittäminen” ja 3. ”Ohjauspolitiikan ja järjestelyjen kehittäminen ja laadunvarmistus ja tutkimusperusteisuus”.

Toimenpiteet

- Maakunnan ennakointityö osaksi ohjausta
  - TE-toimiston ja oppilaitosten yhteinen keskustelu eri alojen ja ammattien työllistävyydestä
  - Elinkeinohallinnon ja elinikäisen ohjauksen yhteyden näkyväksi tekeminen opetushenkilöstön tilaisuuksissa

- Oppilaitosten ohjausosaamisen vahvistaminen
  - Kaikki ohjaavat – kulttuurin käyttöönotto kaikissa oppilaitoksissa
  - Varmistetaan työnhakutaidot ja cv:n laatiminen opintojen aikana
  - Opettajien työelämäntuntemuksen ja –yhteyksien vahvistaminen ja opettajan oman mallin ja asenteen merkityksen korostaminen
- Muiden ohjaustyötä tekevien tahojen TE-palveluohjaustuntemuksen parantaminen
- Työnhakuvalmennuksiin osallistuminen mahdollisimman laajaksi nuorisotakuun kohderyhmässä

Arviointi Seurataan valtakunnallista arviointityökalujen kehittämistä ja käytetään sopivaksi valittuja menetelmiä

2.3. Moniammatillisen ja monialaisen ohjauksen vahvistaminen

Pienenevät voimavarat ohjauksessa edellyttävät eri asiantuntijoiden ohjauksen niveltymistä toisiinsa mahdollisimman saumattomasti. Tässä tarvitaan myös tietojen vaihtoon liittyvien esteiden raivaamista ja tietojen vaihtamisen uusia muotoja asiakkaan ja eri toimijoiden kesken (lähettämisestä kutsumisen kulttuuriin, ”huolenaihe-lippu”-menetelmä jne.) Toisten toimijoiden palvelujen ja toimintatapojen tunteminen ja yhteensovittaminen asiakkaan näkökulmasta on yksi keino voimavarojen tehokkaaseen käyttöön. Työelämässä tapahtuvaa ohjausta tarvitaan silloin, kun oppilaitos tai muu organisaatio (työpaja, kuntoutus) tekee yhteistyötä työelämän kanssa. Yhteistyön tulisi olla tuloksellista molempien osapuolten kannalta.

Tämä strateginen painopiste liittyy kansalliseen Elinikäisen ohjauksen strategioihin¹ 5 ”Ohjaus toimii koordinoituna kokonaisuutena” ja 4 ”Ohjauksen laatujärjestelmiä kehitetään”. Painopiste liittyy EU:n neuvoston tavoitteeseen² ”4. Palvelujen koordinointi”.

Toimenpiteet

- Yhteisten käytäntöjen ja prosessien tuntemuksen vahvistaminen ja ohjauksellisesta työnjaoista sopiminen, jotta asiakkaalle ohjaus olisi ehyt ja hänen tavoitettaan tukeva polku
  - Elopelto-toiminta: käytännön ohjausongelmien esiintuomista ja käsittelyä
  - Verkostoitumistilaisuuksien laajennus (järjestöjen ja toimijoiden yhteiset kehittämisspäivät, kuten esim. NYTKE)
- Palvelujen kokoaminen ja näkyväksi tekeminen
  - Nuorten palvelujen kokoamisen tukeminen Ohjaamo –mallin suunnittelussa
- Muiden sidosryhmätoimijoiden TE-osaamisen vahvistaminen

Arviointi Seurataan valtakunnallista arviointityökalujen kehittämistä ja käytetään sopivaksi valittuja menetelmiä

3. STRATEGISTEN PAINOPISTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Keski-Suomen strategisten painopisteiden toteuttamiseksi tehtävien toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan Keski-Suomen ELY:n normaalina toimintana, Keski-Suomen elinikäisen ohjauksen kehittämisyhtymän työssä sekä sidosryhmäyhteistyönä eri yhteyksissä.

Kansallisesti ja eurooppalaisessa ohjausverkostossa on kehitetty erilaisia ohjauksen arviointityömenetelmiä. Strategisten painopisteiden arviointia tehdään soveltaen näitä valmiita malleja, jolloin arviointi kohdistuu suoraan kansallisen ja Euroopan tason tavoitteiden toteutumisen arviointiin.

Kansalaisia varten avataan palautemahdollisuus Keski-Suomen ELY:n elinikäisen ohjauksen sivulle <http://www.peda.net/veraia/keskisuomenely>. Arviointia tehdään mahdollisuuksien mukaan sekä määrällisenä että laadullisena. Kuitenkin monimutkaisten prosessien vaikutus voi näkyä vasta paljon myöhemmin. Tästä syystä arviota on tehtävä myös siten, ovatko toimenpiteet sellaisia, joiden voidaan katsoa johtavan tavoiteltuun tulokseen pidemmällä aikavälillä.

VIITTEET

1. Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän väliraportti maaliskuu 2011 (OKM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15)
2. EU:n neuvoston päätöslauselmat 18.5.2004 Poliitikkojen, järjestelyjen ja käytäntöjen tehostaminen elinikäisessä ohjauksessa (9286/04) sekä 31.10. 2008 Elinikäisen ohjauksen parempi sisällyttäminen elinikäisen oppimisen strategioihin (15030/08)

LIITE 1. Tiivistelmä Elinikäisen ohjauksen eurooppalaisista ja kansallisista tavoitteista.

Lähde: Pirkanmaan Elinikäisen ohjauksen strategia 2020 (2013)

1. Johdanto

Elinikäisen oppimisen merkitys yhteiskunnassa on korostunut ja sen edistäminen nähdään keskeisenä välineenä yritysten kilpailukyvyn ja työllisyyden parantamisessa, ammatillisen kehittymisen tukemisessa sekä aktiivisen kansalaisuuden edistämisessä. Se edellyttää, että osaamisen kehittämisen sekä koulutus- ja uravalintojen tueksi on tarjolla ohjausta ja tietoa eri työ- ja koulutusmahdollisuuksista sekä tukimuodoista eri elämänvaiheisiin – elinikäistä ohjausta.

EU:n jäsenvaltioiden kesken on myös käynnistetty toimenpiteitä ohjaustyön edistämiseksi. Tärkeä osa yhteistyötä on Euroopan ohjauspolitiikan verkosto, ELGPN (European Lifelong Guidance Policy Network). Verkoston ensimmäinen toimikausi kattaa vuodet 2007-2013. Mukana on 29 maata ja kaksi tarkkailijajäsentä. Koordinaattorina ensimmäisellä kaudella on toiminut Suomi. ELGPN:n toiminnan tavoitteena on mm. tuki kansalliselle kehittämistyölle, vertaisoppiminen, tiedon kokoaminen, toimintapolitiikkojen analysointi ja tutkiminen sekä yhteisten puiteiden edistäminen.

Myös Euroguidance -verkosto toimii aktiivisesti. Kansallinen Euroguidance -keskus Suomessa on CIMO¹. Euroguidance edistää liikkuvuutta auttamalla ohjausalan ammattilaisia ja yksityisiä ihmisiä saamaan paremman kuvan Euroopan kansalaisten käytössä olevista mahdollisuuksista.²

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 1.9.2010 Elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän pohtimaan Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen (jatkossa TNO-palvelujen) kehittämisen kokonaisuutta. Niin sanottu ELO-ryhmä sai työnsä ensimmäisen vaiheen – elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet - valmiiksi alkuvuodesta 2011. Tämän ryhmän työn yhtenä jatkotoimenpiteenä TNO-palvelujen kehittämistyön alueellinen koordinoitavastuu määriteltiin aluetasolla 2010 perustetuille ELY-keskuksille.

Valtakunnallisen kehittämistyön lisäksi ohjauksen problematiikkaa on käsitelty erilaisissa hankkeissa.

2. EU:n linjaukset TNO-palvelujen kehittämiseksi

Euroopan Unionin eri foorumeilla on todettu jo 2000-luvun alkupuolelta lähtien elinikäisen oppimisen ja sitä tukevien ohjauspalvelujen kehittämisen ja tehostamisen olevan vahva keino vastata työelämän ja työmarkkinoiden jatkuviin muutoksiin. EU:n ministerineuvoston päätöslauselmassa ”Elinikäisen ohjauksen parempi sisällyttäminen elinikäisen oppimisen strategioihin” (13.12.2008) korostetaan elinikäistä oppimista ja siihen integroidun ohjauksen merkitystä taloudellisen kehityksen ja työmarkkinoiden tehokkuuden turvaajana. Päätöslauselmassa tuodaan esille ohjauksen ratkaiseva merkitys kansalaisille heidän joutuessaan tekemään elämänsä varrella tärkeitä päätöksiä. Päätöslauselman mukaan ohjaus voi lisätä valmiuksia hallita turvallisemmin omaa urakehitystä nykypäivän työmarkkinoilla ja saavuttaa parempi tasapaino yksityiselämän ja työelämän välillä.

¹ CIMO on kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio. Ks. <http://cimo.fi/etusivu>

² Ks. <http://www.euroguidance.net>

Päätöslauselmassa korostetaan, että vaikka EU:n ministerineuvoston päätöslauselman ”politiikkojen, järjestelmien ja käytäntöjen tehostamisesta elinaikaisen ohjauksen alalla” (18.5.2004) täytäntöönpanoraportin mukaan edistystä ohjauspalvelujen kehittämisessä on tapahtunut, niin on edelleen ponnisteltava ohjauspalvelujen laadun parantamiseksi, kansalaisten toiveiden ja tarpeiden mukaisen ohjauksen tasapuolisemman saannin varmistamiseksi ja olemassa olevien ohjauspalvelujen koordinoimiseksi ja niiden välisten kumppanuuksien luomiseksi.

3. TNO-palvelut kansallisessa koulutus- ja työpolitiikassa

Hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on, että Suomi sijoittuu tuolloin OECD-maiden kärkijoukkoon keskeisissä nuorten ja aikuisten osaamisvertailuissa, koulupudokkaiden vähyydessä sekä nuorten ja työikäisten korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden väestöosuudessa. Sukupuolten välisiä eroja osaa mistuloksissa, koulutukseen osallistumisessa ja koulutuksen suorittamisessa kavennetaan ja koulutuksen periytyvyyttä vähennetään. Tavoitteiden saavuttamiseksi Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan (KESU) 2011-2016 TNO-palveluja tulisi kehittää seuraavasti:

- Edistetään koulutuksen lainsäädännöllä, ohjauksella ja rahoituksella koulutuksen ulkopuolella opitun tunnistamista ja tunnustamista kaikessa koulutuksessa. Edistetään tutkintojen osaamisperusteista määrittelyä.
- Laaditaan perusopetukseen, lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen hyvän opilaan- ja opinto-ohjauksen kriteerit siten, että ne voidaan ottaa käyttöön syyslukukaudella 2014.
- Otetaan käyttöön ammatillisen koulutuksen osalta kriteerit osana laatustrategian toimeenpanoa.
- Kehitetään sähköisiä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita osana SADe-ohjelman ”Oppijan verkkopalvelua”.
- Nostetaan korkeakoulujen osalta opetuksen ja ohjauksen tasoa ja parannetaan tutkintojen läpäisyä kaikilla tutkintotasoilla.
- Kehitetään ohjaustyötä tekevien peruskoulutusta vastaamaan ohjaustyön lisääntyneisiin vaatimuksiin. Samoin parannetaan eri hallinnonalojen ja työelämän ohjaustehtävissä toimivien jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia.
- Edistetään yhden luukun periaatteen toteutumista kaikessa ohjauksessa siten, että ohjauksessa voidaan hyödyntää eri hallinnonalojen ohjauspalvelujen osaamista ja asiantuntemusta.
- Vahvistetaan ELY-keskusten roolia ohjauksen alueellisen yhteistyön kehittämisessä.

Elinikäisen oppimisen tukeminen ja aikuisille suunnattujen ohjauspalvelujen kehittäminen ovat kansallisella ja alueellisella tasolla tärkeitä työ- ja koulutuspoliittisia keinoja vastata tulevaisuuden työelämän muutoksiin. Tällä hetkellä ohjauspalvelut, samoin kuin myös yrityksille suunnatut palvelut, ovat hyvin hajallaan monen toimijan alaisuudessa. Tähän on haettu muutosta Manner-Suomen ESR-ohjelman toimintalinja 3:een kuuluvan valtakunnallisen kehittämisohjelman (2007-2013) ”Osuvuutta ja kysyntälähtöisyyttä aikuisopiskeluun tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämisen” avulla. Kehittämisohjelman tavoitteena on ollut turvata tasalaatuisia ja helposti saatavilla olevia neuvonta- ja ohjauspalveluja niin ura- ja koulutusvalintatilanteessa oleville aikuisille kuin myös yrityksille osaamisen johtamisen tueksi. Kehittämisohjelmaan on sisältynyt työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteisesti koordinoima, alueellisista hankkeista koostuva Opin Ovi -hankekokonaisuus, joka on osaltaan ollut ohjaamassa alueellisten elinikäisen ohjauksen strategioiden laadintatyötä.

Uuden EU-rakennerahastokauden 2014-2020 ohjelmatyö on meneillään. Suomi on määritellyt ohjelmalleen viisi painopistettä. Niistä kolmella on tiivis liittymäpinta TNO-palvelujen kehittämiseen ja ne edellyttävät niin kansallisen kuin alueellisten strategioiden ja tavoitteiden määrittelyä: työllisyys

ja työvoiman liikkuvuus (ESR), koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR) sekä sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR). Näiden pohjalta voidaan tavoitteeksi asettaa seuraavat ohjauspalveluihin liittyvät asiakokonaisuudet:

- osaamista ja ammattitaitoa lisäävä koulutus sekä tieto-, neuvonta-, ohjaus- ja kotoutumis- palvelut työnhakijoille ja työttömyysuhan alaisille jne.
- tehokkaammat työvoima- ja yrityspalvelut sekä monialainen verkosto- ja yritysysteistyö työnvälityksessä
- yrittäjyyttä tukevat palvelut ja toimintatavat
- koulutuksen tieto-, neuvonta, ja ohjauspalvelut
- opiskelijoiden työelämävalmiudet ja yrittäjämönteisyys, siirtymävaiheiden tukimenetelmät ja palvelut
- monialaisten palvelujen ja viranomaisyhteistyön kehittäminen, mm. asumisen, toimeentulon, työllistymisen ja terveydenhuollon palveluiden yhdistäminen uudella tavalla

LIITE 2. Käsitteiden määrittelyä

Lähde: Pirkanmaan Elinikäisen ohjauksen strategia 2020 (2013).

Verkostotoiminnan kannalta on tärkeää, että keskeiset käsitteet on yhteisesti määritelty ja niiden sisällöistä on eri toimijoilla yhteinen näkemys. Strategiatyön yhteydessä on määritelty seuraavat käsitteet:

Tiedotus on saatavissa olevista, ajantasaisista koulutus- ja kehittämispalveluista kertomista eri kanavia hyödyntäen joko yhdelle tai useammalle asiakkaalle tai suuremmalle ryhmälle. Asiakkaat voivat olla henkilö- ja yritysasiakkaita. Asiakas suunnittelee itse sen, miten lähtee saamaansa tietoa hyödyntämään.

Neuvonta on henkilökohtaista asiakkaan tarpeesta lähtevää tiedon välitystä. Neuvonta voidaan käsitteellisesti ymmärtää puhtaasti neuvojen antamiseksi tiettyssä erityiskysymyksessä. Asiakkaalla on tarkoin rajattu kysymys, johon hän tarvitsee selkeän vastauksen tai toimintaohjeen. Tällaisissa tilanteissa yksi tapaamiskerta on usein riittävä. Neuvonta voidaan nähdä myös laajempana muutaman tapahtumakerran jatkuvana vuorovaikutustilanteena, joka on edellistä henkilökohtaisempaa neuvontaa tarjolla olevista vaihtoehdoista. Neuvontapalvelut voivat olla henkilökohtaisia tapaamisia, puhelinpalvelua tai verkkopalvelua.

Ohjaus on pidempikestoinen vuorovaikutusprosessi, jossa asiakkaan, yksilön tai työyhteisön, tilanne edellyttää laajempaa kokonaistilanteen ja mahdollisuuksien pohdintaa. Valmiita ratkaisuvaihtoehtoja ei ole, vaan ne tuotetaan yhdessä asiakkaan kanssa.

Yksilöohjaus tähtää pysyvään muutokseen sekä yleiseen hyvinvoinnin lisäämiseen asiakkaan elämässä. Olennaista ohjauksessa on se, ettei asiakasta "ohjata" mihinkään tiettyyn suuntaan (siis siihen, mihin ohjaaja haluaa) vaan asiakkaan kanssa pyritään löytämään yhdessä ratkaisu asiakkaan aktiivisuutta tukien. Ohjaus tässä käsitelmäärittelyssä tarkoittaa koko laajaa toimintaympäristöä ja sisältää sekä henkilökohtaisen vuorovaikutuksen että sitä tukevat ja täydentävät toimenpiteet. Ohjaustilanne on kahden asiantuntijan kohtaamista, ohjaajan ja asiakkaan.

Suomessa yksilöohjausta toteutetaan elinikäisen ohjauksen viitekehyksessä. Ohjaus tarkoittaa tällöin erilaisia toimia (opinto-ohjaus, ammatinvalinnanohjaus, päätöksenteko- ja urahallintataitojen opettaminen, arviointi, opastus, neuvottelu, suosittaminen), joiden avulla kaikenikäisen kansalaiset voivat määritellä valmiutensa, taitonsa ja kiinnostuksensa missä tahansa elämänvaiheessa. Kansalaiset voivat ohjauksen avulla tehdä koulutukseen ja ammattiin liittyviä päätöksiä sekä hallita yksilöllistä kehityskaartaan oppimisessa, työssä ja muussa sellaisessa toiminnassa, jossa valmiuksia opitaan ja/tai käytetään.³

Työelämäohjaus vastaa ohjauksen kysyntään työpaikoilla. Se on yksi ohjauksen muoto ja sateenvarjokäsite monenlaiselle työpaikoilla tapahtuvalle osallistavalle kehitystyölle. Työelämäohjauksessa pyritään huomioimaan työntekijän työuran kehitysvaiheet ja elämäkokonaisuus sekä yrityksen ja muiden organisaatioiden (liike)toiminnan kehitysvaiheet ja -tarpeet.⁴

³ Lähde OPH 2013: ks.

<http://www.peda.net/veraja/oph/oppilaanohjauksenkehittaminen/arviointi/kaytannot/maarittely/elinaikainenohjaus>

⁴ Ks. myös <http://www.tyoelamaohjaus.fi/fi/tyoelamaohjaus/>

AmmatINVALintaan ja työurakehitykseen liittyvien suunnitelmien tekeminen ei ole pelkästään tiedollinen prosessi vaan siihen nivoutuvat yksilön tausta, psyykkiset resurssit, motivaatio, kognitiivinen kapasiteetti, persoonalliset ominaisuudet sekä työ- ja elämäntilanne. Tämän kokonaisuuden hahmottamiseksi asiakas tarvitsee henkilökohtaista ohjausta. Tätä ohjauksen tarvetta ei pystytä korvaamaan pelkällä tiedon jakamisella ja neuvonnalla.

Ohjauksessa toiminnan kohteena on prosessi, jossa ohjattava oppii arvioimaan ja kehittämään omia vahvuusalueitaan suhteessa toimintaympäristön mahdollisuuksiin. Ohjauksen tavoitteena on tukea asiakasta muutostilanteiden itsenäisessä kohtaamisessa ja hallinnassa. Usein neuvontatilanteesta voi muodostua hyvinkin ohjauksellinen prosessi. Tämän vuoksi on tärkeää, että kaikkien ohjaus- ja neuvontatyötä tekevien on mahdollista jatkuvasti kehittää omia ohjauksellisia taitojaan.

